

Sygn. akt: II AKa 455/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 listopada 2011 roku

Sąd Apelacyjny w Katowicach II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący	SSA Małgorzata Niementowska (spr.)
Sędziowie	SSA Beata Basiura SSO del. Iwona Hyła
Protokolant	Agnieszka Przewoźnik

przy udziale Prokuratora Prok. Apel. Tomasza Janeczka

po rozpoznaniu w dniu 17 listopada 2011 roku sprawy

wnioskodawcy **R. W.**

w przedmiocie odszkodowania i zadośćuczynienia za represjonowanie

na skutek apelacji pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 18 lipca 2011 roku,

sygn. akt XXI Ko 93/09

1. utrzymuje w mocy zaskarżony wyrok,
2. kosztami postępowania odwoławczego obciąża Skarb Państwa.

Sygn. akt II AKa 455/11

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 18 lipca 2011r sygn. akt XXI Ko 93/09 Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił w całości wniosek R. W. o przyznanie odszkodowania i zadośćuczynienia za represjonowanie na podstawie ustawy z dnia 23 lutego 1991r o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. z 1991, Nr 34, poz 149).

Powyższy wyrok zaskarżył apelacja pełnomocnik wnioskodawcy zarzucając:

1) obrazę przepisów postępowania, tj. art. 2 § 2 kpk, art. 7 kpk, art. 9 kpk, art. 424 § 1 pkt 2 kpk, która miała wpływ na treść orzeczenia, polegającą na:

a/ oparciu orzeczenia, wyłącznie na przepisach ustawy z dnia 23 lutego 1991r o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego z całkowitym

pominięciem przy orzekaniu o roszczeniach wnioskodawcy przepisów rozdziału 58 kodeksu postępowania karnego, a w szczególności przepisów art. 556 i 558 kpk i niewyjaśnieniu w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia przyczyn zaniechania zastosowania przepisów rozdziału 58 kpk, do których odnosił się wniosek skarżącego;

b/ na ocenie zgromadzonych dowodów niezgodnie ze wskazaniem wiedzy historycznej i doświadczenia życiowego w sposób podważający możliwość rekompensaty w oparciu o przewidziane w kodeksie postępowania karnego środki;

c/ zaniechaniu jednoznacznej oceny prawnej faktu i okoliczności niesłusznego zatrzymania i pozbawienia wolności ojca wnioskodawcy J. W., w tym zaniechaniu rozważenia wpływu na roszczenia wnioskodawcy faktu, że funkcjonariusze władz komunistycznych swoimi represjami w stosunku do J. W. dopuścili się popełnienia na jego szkodę zbrodni komunistycznej w arozumieniu przepisów ustawy z dnia 18 grudnia 1998r o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, a także rażącego pogwałcenia przepisów prawa;

d/ na zaniechaniu zbadania i dokonania oceny faktycznej, czy represje jakie spotkały J. W. w okresie od 7 lipca 1945r do 28 listopada 1946r nie były obliczone na uniemożliwienie mu złożenia deklaracji wierności Narodowi i Państwu Polskiemu, a w konsekwencji na zaniechaniu dokonania oceny prawnej, czy w stosunku do osoby poddanej takim represjom zachodzi możliwość zastosowania przepisów art. 8 i art. 11 ustawy z dnia 23 lutego 1991r o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego;

e/ niewyjaśnieniu dlaczego Sąd uznał, że dzieci osób, które w sytuacji przymusowej podpisały po 31 sierpnia 1939r niemieckie listy narodowe nie mogą występować z roszczeniami o odszkodowanie lub zadośćuczynienie od Skarbu Państwa ;

2) Błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, który mógł mieć wpływ na treść tego orzeczenia, a polegający na:

a) uznaniu, że organy ścigania tj. Specjalny Sąd Karny pozbawiły ojca wnioskodawcy wolności, działając na podstawie obowiązującego wówczas prawa;

b) uznaniu, że wnioskodawca dochodzi od Skarbu Państwa roszczeń określonych wyłącznie przepisami ustawy z dnia 23 lutego 1991r o uznaniu za nieważne (...), a nie na podstawie przepisów rozdziału 58 kpk;

c) uznaniu, że wnioskodawca wywodzi swoje roszczenie wyłącznie z faktu represjonowania jego ojca za czyny związane z działalnością patriotyczną na rzecz Państwa Polskiego; mimo, że ujawniony w sprawie materiał dowodowy nie pozwala na wyciągnięcie takich wniosków.

Na podstawie art. 437 § 1 kpk skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, a ponadto o zasądzenie na rzecz wnioskodawcy kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pełnomocnika wnioskodawcy okazała się niezasadna stąd też nie zasługiwała na uwzględnienie. Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych i na ich bazie wywiódł słuszną i logiczną ocenę prawną roszczenia wnioskodawcy. W żadnym stopniu nie kwestionując treści relacji wnioskodawcy R. W., ustalił, że J. W. został zatrzymany w dniu 7 lipca 1945 roku, a następnie osadzony w (...)w J. na mocy wydanego przez Prokuratora Specjalnego Sądu Karnego w K. zarządzenia o odosobnieniu, z którego został zwolniony w dniu 28 listopada 1946 roku. Podstawą wydania powyższego zarządzenia był zarzut dopuszczenia się przez wnioskodawcę przestępstwa z art. 1 Dekretu P.K.W.N. z dnia 04 listopada 1944 roku. Natomiast zatrzymanie i umieszczenie na czas nieoznaczony w miejscu odosobnienia i poddania przymusowej pracy zarządzono na podstawie art. 2 Dekretu P.K.W.N. z dnia 04 listopada 1944 roku. Powyższe ustalenia poczynił sąd zarówno w oparciu o zeznania wnioskodawcy, które

miały kluczowe znaczenie dla sprawy jak i w oparciu o nieliczne dokumenty zgromadzone w sprawie. Nadmienić, bowiem należy, iż pomimo zachowania ze strony sądu należytej staranności dla zapewnienia stosownego materiału dowodowego nie zdołano go poszerzyć.

Odnosząc się do rozważań sądu I instancji zawartych w pisemnych motywach orzeczenia, a tym samym do zarzutów apelacji, w pierwszym rzędzie stwierdzić należy, iż zgodnie z obowiązującymi przepisami przed sądem karnym odszkodowania można domagać się bądź na podstawie przepisów rozdziału 58 kpk, bądź w trybie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

W przedmiotowej sprawie w sposób oczywisty brak jest podstaw do rozważenia roszczeń R. W. na gruncie przepisów ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Ustawa z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego nie przewiduje możliwości odszkodowania z tytułu każdej represji stosowanej przez polskie organy ścigania, np. były urząd bezpieczeństwa, a dotyczy jedynie represji za działalność niepodległościową. Odszkodowanie, zadośćuczynienie należą się tylko tym osobom, które prowadziły działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego i za to - lub z tego powodu - były represjonowane. Umieszczenie w (...)za deklarowanie przynależności do narodu niemieckiego a odstępstwo od narodowości polskiej nie jest represją za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Wbrew zarzutom pełnomocnika wnioskodawcy, że sąd miał w polu widzenia uwarunkowania historyczne w tym fakt, iż potwierdzenie przynależności do narodu niemieckiego nie stanowiło w wielu przypadkach przejawu poglądów ideologicznych i politycznych, ale było jedyną możliwością uniknięcia represji ze strony okupanta. Przyjmując, zatem, czemu dał wyraz w uzasadnieniu, iż jeśli nawet ojciec wnioskodawcy w obawie przed represjami ze strony władz okupacyjnych zdecydował się zdeklarować przynależność do narodu niemieckiego, to przy pełnym zrozumieniu jego motywacji, nie można aprobować roszczeń wnioskodawcy zmierzających do uzyskania odszkodowania od Skarbu Państwa Rzeczypospolitej Polskiej w oparciu o przepisy ustawy lutowej. Trudno przyjąć, aby zachowania J. W. w jakimkolwiek aspekcie było przejawem walki o niepodległy byt państwa polskiego.

Wnioskodawca nie podaje, aby jego ojciec należał do organizacji politycznych, których celem było odzyskanie niepodległości i prowadził działalności o charakterze politycznym mającą na celu obronę niezawisłości, suwerenności terytorialnej, czy ustrojowej Polski. Prawdopodobnie sąd I instancji ustala, co zresztą przyznaje pełnomocnik wnioskodawcy w apelacji, iż przesłanką zatrzymania oraz osadzenia J. W. w obozie pracy był fakt wpisania się przezeń na niemiecką listę narodową.

Sąd odwoławczy podzielił stanowisko sądu meriti, iż takie internowanie nie jest represją w rozumieniu ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku, a więc nie ma przesłanek do zasądzenia odszkodowania i zadośćuczynienia w oparciu o przepisy niniejszej ustawy. Natomiast za zbyt daleko idące i pozbawione podstawy prawnej uznał zrównanie zarządzenia Prokuratora Specjalnego Sądu Karnego uchylające zatrzymanie i osadzenie w obozie pracy z umorzeniem postępowania na podstawie art.17§1 pkt1 k.p.k. co jednak nie miało wpływu na finalne rozstrzygnięcie.

Sąd odwoławczy nie podzielił również zarzutu apelującego dotyczącego braku zbadania czy represje, jakie spotkały J. W. nie były obliczone na uniemożliwienie mu złożenia deklaracji wierności Narodowi i Państwu Polskiemu, a co za tym idzie czy w stosunku do takiej osoby nie należy stosować przepisów ustawy z 23 lutego 1991 roku. Kwestię złożenia powyższej deklaracji regulowały przepisy ustawy z dnia 6 maja 1945 roku o wyłączeniu ze społeczeństwa wrogich elementów. W myśl nich obywatele Państwa Polskiego, wpisani po dniu 31 sierpnia 1939 r. na obszarach Rzeczypospolitej Polskiej, wcielonych przemocą przez okupanta do Rzeszy Niemieckiej oraz na obszarze byłego W. M.G. do trzeciej lub czwartej grupy niemieckiej listy narodowej, winni złożyć właściwej władzy administracji ogólnej I-jej instancji deklarację wierności Narodowi i demokratycznemu Państwu Polskiemu. Art.2 ust. 3 niniejszej ustawy stwierdzał, że osoby takie otrzymują jednocześnie ze złożeniem deklaracji wierności Narodowi i demokratycznemu

Państwu Polskiemu zaświadczenie stałe, stwierdzające, że są obywatelami Państwa Polskiego narodowości polskiej. Mając na uwadze datę ogłoszenia ustawy, a tym samym jej obowiązywania oraz datę zatrzymania J. W. i osadzenia go w obozie pracy nie sposób założyć, iż chcąc uniemożliwić temu ostatniemu złożenie deklaracji wierności ówczesnej władze świadomie zwlekały z faktem zatrzymania. Podobnie nie sposób podzielić zarzutu skarżącego dotyczącego błędów w ustaleniach faktycznych, a polegającego na uznaniu przez sąd I instancji, że Specjalne Sądy Karne działały na podstawie obowiązującego prawa. Słusznie sąd przyjął, że Specjalne Sady Karne działały na podstawie przepisów obowiązującego prawa, bez względu na aktualną ocenę ich regulacji. Zostały one, bowiem powołane Dekretem (...) Komitetu (...) z dnia 12 września 1944 roku o specjalnych sądach karnych dla spraw zbrodniarzy faszystowsko-hitlerowskich. (Dz. U. z dnia 13 września 1944 r.) dla osądzania przestępstw, przewidzianych art. 1, 2 3, i 4 dekretu (...) Komitetu (...) o wymiarze kary dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego (Dz. U. R. P. Nr 4, poz. 16).

Wbrew zarzutom skarżącego brak jest również podstaw do uwzględnienia wniosku R. W. o zadośćuczynienie w trybie przepisów zawartych w rozdziale 58 k.p.k., a zwłaszcza w przepisach art. 556 i 558 k.p.k. oraz podzielenia zarzutu oparcia orzeczenia wyłącznie o przepisy ustawy lutowej przy pominięciu wskazanych przezeń przepisów k.p.k. i braku wyjaśnienia przyczyn zaniechania ich zastosowania.

Rzeczą bezsporną jest i niewymagającą dłuższego rozwodzenia jest to, że iż w przepisach rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego przewidziano możliwość ubiegania się o odszkodowanie i zadośćuczynienie wynikające jedynie z niesłusznego skazania, niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania lub zatrzymania, nie przewidziano zaś możliwości dochodzenia roszczeń z tytułu innych form pozbawienia wolności, w tym z tytułu internowania, stosowanego w szczególnym trybie, jaki ustanowiły przepisy Dekretu Polskiego Komitetu Narodowego z dnia 4 listopada 1944 r. o środkach zabezpieczających w stosunku do zdrajców Narodu. Przyjęcie przez sąd za punkt wyjścia tej konstatacji doprowadziło do stwierdzenia, iż w postępowaniu karnym w ogóle nie jest możliwe dochodzenie roszczeń wynikających z tytułu internowania i osadzenia w (...) w J.. Brak wyżej wymienionych przesłanek dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia w niniejszej sprawie stwierdzonych na początkowym etapie badania sprawy spowodował, że rozważań w tym względzie sąd zaniechał, co nie zostało poczytane przez sąd odwoławczy, jako uchybienie.

Jeżeli natomiast chodzi o zarzut pełnomocnika wnioskodawcy dotyczący zaniechania przez sąd rozważenia wpływu na roszczenia wnioskodawcy faktu, że funkcjonariusze władz komunistycznych swoimi represjami dopuścili się w stosunku do J. W. zbrodni komunistycznej w rozumieniu przepisów ustawy 18 grudnia 1998 roku o Instytucji Pamięci Narodowej- Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu to trudno jest się do niego odnieść merytorycznie wobec braku szerszej argumentacji ze strony skarżącego. Wskazać jedynie należy, że przywołana przez apelującego ustawa w art.1 jednoznacznie wskazuje zakres regulacji, w tym tryb postępowania w zakresie ścigania przestępstw określonych w pkt 1 lit. a tej ustawy. Ustawa ta natomiast nie reguluje i nie przewiduje żadnych uprawnień dla osób będących pokrzywdzonymi działaniami przestępców ściganych na mocy tej ustawy w zakresie dochodzenia odszkodowania. Kwestia dochodzenia odszkodowania, co zaznaczono na wstępie jest określona w ustawie lutowej i przepisach zawartych w rozdziale 58 k.p.k.. Zatem wobec braku szczegółowych wywodów pełnomocnika w tym zakresie trudno odnieść się do tego jakie przełożenie na niniejszą sprawę miałyby ewentualne przyjęcie, że umieszczenie J. W. w (...) w J. stanowiło zbrodnię komunistyczną, bo przecież nie miałyby znaczenia w kontekście uregulowania zawartego w art.555 k.p.k.

Podsumowując należy podnieść, że Sąd Okręgowy dokonał logicznej i zgodnej z zasadami doświadczenia życiowego oceny dowodów, stosując prawidłową zasadę ich analizy przez pryzmat całego zebranego w sprawie materiału dowodowego, a zatem nie można zarzucić mu naruszenia przepisów art. 2 § 2 k.p.k. czy art. 7 k.p.k. . Sąd I instancji rzetelnie uzasadnił wydane orzeczenie, zaś pisemne uzasadnienie wyroku spełniało wymogi przewidziane w przepisie art.424 k.p.k., a więc także i w tym zakresie wywody apelacji nie były słuszne

Prawdą jest, że uzasadnienie sądu I instancji zawiera zapisy, które skarżący interpretuje jako sprzeczności, jednak nie mogą one rzutować zdaniem sądu odwoławczego na kompleksową ocenę uzasadnienia pod kątem zachowanych rygorów wymienionych w art.424 k.p.k.

Stąd też Sąd Apelacyjny w Katowicach orzekł jak w wyroku, orzekając również o kosztach procesu po myśli powołanych przepisów prawa